

Σήμερα ο Έλληνας ορίζει τη μοίρα του από το πώς κάνει τις επιλογές του

Συνομιλία με τον Παν. Παιονίδη

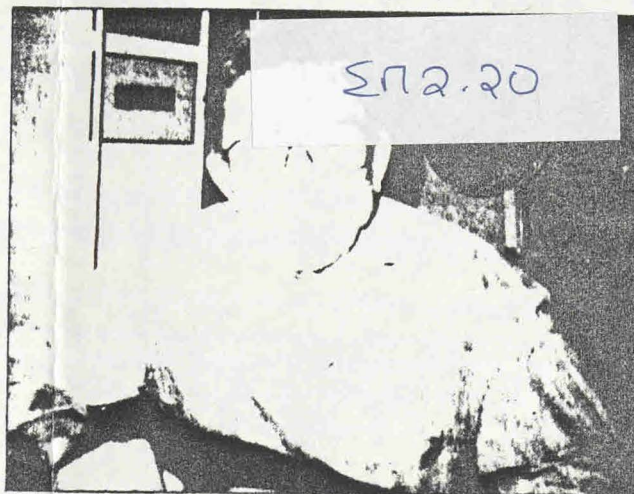
σα» υπάρχει μια εξάντληση θά-
λεγα του ψυχικού χώρου του κά-
θε χαρακτήρα. Όχι σαν φαινο-
μένου κοινωνικού, αλλά μια
εξάντληση του ψυχικού του
χώρου σε όσο το δυνατό περισ-
σότερο βάθος και ψάξιμο και
φανέρωμα της δικής του ευθύ-
νης, της δικής του γελοιοτητας,
της δικής του δραματικότητας.
Και πια, αν υπάρχει μια γελοιο-
τητα και μια τραγικότητα γενική
σ' όλο αυτό τον κόσμο, που τον
αποτελούν οι πέντε χαρακτήρες
του, αυτή η γελοιοτητα είναι
συνέπεια της δικής του γελοιο-
τητας κι όχι μόνο μιας γελοιο-
τητας κοινωνικών συνθηκών,
πολιτικών συνθηκών κτλ.

**Π.Π. Δηλαδή, επενεργούν εδώ
πάνω στους χαρακτήρες όχι
συγκεκριμένες πολιτικές, κοι-
νωνικές καταστάσεις, αλλά
ένα ολόκληρο σύμπλεγμα κα-
ταστάσεων.**

**Ι.Κ. Ναι, θέλω να πω το εξής:
Στη δεκαετία του '50 - '60 θα
μπορούσαμε ν' απαλλάξουμε
τον Έλληνα λόγω βιοτικού επι-
πέδου, οικονομικού επιπέδου,
να τον απαλλάξουμε από ευθύ-**

νες. Όταν όμως σήμερα, στη
δεκαετία πια του '80 - '90, το
βιοτικό του επίπεδο δεν έχει
καμιά σχέση με το επίπεδο
εκείνο, είναι πια χροτασμένος,
ντυμένος; Ότι υπάρχουν, αλ-
φτωχοί, σίγουρα, υπάρχουν, αλ-
λά ο φτωχός ο τότε δεν έχει πια
καμιά σχέση με το φτωχό
του σημερινό. Μπορεί ο Έλληνας
να μην έχει λύσει όλα του τα
προβλήματα, αλλά ένα μεγάλο
μέρος του πληθυσμού τα έχει
λύσει. Λοιπόν, την ώρα που
έχεις βελτιώσει το επίπεδό σου
σε σημείο που να υπάρχει πρό-
βλημα «πάρκιγκ» και το τελευ-
ταίο χωριό στην πατρίδα μου τη
Νάξο... Τη δεκαετία του '50 -

'60 δεν θυμάμαι κανένα να είχε
αυτοκίνητο στη Νάξο, κανείς!
Δεν μπορεί λοιπόν να είναι ίδιος
οι ευθύνες του Έλληνα σήμε-
ρα με τότε. Τότε μπορεί να τον
απαλλάσσαμε από ευθύνες. Τώ-
ρα δεν μπορούμε να τον απαλλά-
ξουμε από ευθύνες. Από ευθύ-
νες για την ίδια του τη μοίρα. Η
ιδία του τη μοίρα πια δεν καθορι-
ζεται από την έλλειψη του ψω-
μιού, της στέγης, της δουλειάς.

Ο Ιάκωβος Καμπανέλλης στο σπίτι του στην Αθήνα.

Τώρα η μοίρα του καθορίζεται
κι από τον τρόπο που κάνει ο
ίδιος πια τις επιλογές του. Είναι
έτσι;

**Π.Π. Εκείνο που είναι συγκλο-
νιστικό στην παράσταση, στο
έργο, είναι το πώς κατορθώνει
αυτό το σύμβολό σου, το παλ-
ηλό σπίτι, η Ελλάδα να υπερ-
βεί το σύμβολο και να γίνει
ένα βίωμα πολύ, πολύ από.
Μπορείς να το εγγιζεις. Όλοι
αυτοί οι χαρακτήρες, που κι-
νούνται μέσα στο έργο και ο
καθένας ακολουθεί ένα δρό-
μο, ο εμποράκος, ο κομπιναδό-
ρος, άξαφνα ανακαλύπτουν
ότι ως ένα σημείο μπορούν να
πάνε, και παραπέρα δεν μπο-
ρούν...**

**Ι.Κ. Επειδή είσαι δοκιμογράφος
και μελετητής της πεζογραφίας
και της τέχνης, θα σου πω εδώ
πέρα κάτω, το οποίο θάθελα
πραγματικά να το προσέχανε.
Άλλη μια διαπίστωσή μου. Λέ-
με, ότι όσο πιο αληθινό είμαστε
στον τρόπο που κυτάμε τον τό-
πο μας, τη γειτονιά μας, τόσο
πιο καθολικοί είμαστε. Δεν είναι
έτσι; Δηλαδή, πολλά αριστουργή-
ματα, κλασικά έργα, μπορεί κά-**

που να είναι και ηθογραφίες.
Με τη διαφορά ότι δεν μένουν
στην ηθογραφία. Είναι τόσο αυ-
θεντική η αλήθεια και στέρεη,
είναι και οικουμενική και δια-
χρονική και όλα τ' άλλα. Είπες
πριν ότι διασπώ το σύμβολο.
Πράγματι, είναι πολύ ενδιαφέ-
ρον αυτό που είπες. Εγώ πρέπει
να σου πω ότι έχω μια αυτομα-
τική γραφή. Ο ορισμός ανήκει
στους σουρρεαλιστές. Εγώ δεν
είμαι σουρρεαλιστής, αλλά ξέρω
ότι όταν γράφω δεν μ' ενδιαφέ-
ρει τίποτα περισσότερο, καμιά
άλλη διάσταση, καμιά προέκτα-
ση, παρά μόνο καθαρά ο ιδιωτι-
κός βίος, το ιδιωτικό πάθος.

Νομίζω λοιπόν ότι αν αυτά που
είπες πριν, ότι σπάει το φράγμα
του συμβόλου, είναι μόνο από
την εμμονή να είναι η ιδιωτική
ζωή, διότι πρόκειται ασυμπρά-
για ιδιωτικές ιστορίες, θα μπο-
ρούσε να είναι και μια ιδιωτική
ιστορία το έργο αυτό. Έχει και
την ιδιωτική ιστορία μέσα του.

Επειδή ο ιδιωτικός βίος έχει
σάρκα και οστά, με όλη της τη
ζωντάνια την αλήθεια, γι' αυτό
κατορθώνει να πάει σ' άλλα

επίπεδα, να γίνεται σύμβολο και
να το ξεπερνά. Εμένα δεν μ'
ενδιαφέρει τίποτε άλλο απ' αυ-
τή την ιδιωτική ιστορία, το ιδιω-
τικό δράμα και τίποτε άλλο. Το
ιδιωτικό πάθος.

**Π.Π. Είναι αυτό που είπες, Κα-
τέβησες μαν αλήθεια, βαθειά
βωμένη, την παρέδωσες κι
αυτή αρχίζει να λειτουργεί
από μόνη.**

**Ι.Κ. Έλεγα πάντα, με συγχω-
ρεις, εδώ να σε διακόψω, έλεγα
πάντα ουαί και αλλοίμονον, αν ο
συγγραφέας ελέγχει το έργο
του και παρεμβαίνει στο έργο
του. Αυτό το είχα πει και στην
Κύπρο. Κάποτε είχαμε προ-
κληθεί σ' ένα σεμινάριο με
καθηγητές κι ήταν μια συζητή-
ση για το θέατρο. Είχα μιλήσει
για το θεατρικό έργο εγώ. Και
είπα «ουαί και αλλοίμονον» αν ο
συγγραφέας επέμβει. Πολύ πε-
ρισσότερο αν γίνει και δικτάτο-
ρας του έργου. Όσο πιο απών
είναι ο συγγραφέας από το ίδιο
το έργο, τόσο πιο καλό
βγαίνει το έργο και τόσο πιο
πολύ του ανήκει.**

**Π.Π. Αυτή τη στιγμή έχεις τί-
ποτα άλλο στα σκαριά;**

**Ι.Κ. Ναι, στα σκαριά έχω. Όταν
λέγω στα σκαριά, εννοώ στη σκέ-
ψη μου. Και κάποιες σημειώ-
σεις. Κι ελπίζω αυτά να τα ξάνω
στην επόμενη διατίνα. Είναι μια
παλιά μου επιθυμία να γράψω
μια σειρά από πολύ μικρά έργα.
Τα μικρά αυτά έργα μπορεί να
είναι πέντε λεπτών, εφτά το άλ-
λο, οχτώ, δέκα, δεκαπέντε. Είναι
μια σειρά από σκηνές. Δηλαδή
από γεγονότα, στα οποία δίνω
μια θεατρική μορφή. Εγώ δεν
λειτουργώ εξωθεατρικά. Πολλά
απ' αυτά έχουν πειραματικό
χαρακτήρα και βλέπω την τελική
τους μορφή. Κι αν θέλεις, βλέ-
πω ένα τόμο με τα κείμενα αυ-
τά, ο οποίος σ' αποτελείται από
σπουδές, δοκιμές. Και νομίζω
ότι είναι ό,τι πρέπει όταν είναι
και κανείς σ' αυτή την ηλικία. Είναι
καιρός να κάνει τα πελάτριά
του, τις δοκιμές του. Κι επίσης,
έχω κατά νου κι έχω γράψει κά-
ποιες πρώτες σκηνές ενός με-
γάλου μήκους έργου...**

(Συνεχίζεται)